

BIJLAGE 1

Bijkomende specificaties voor de meting van de luchtdichtheid van gebouwen in het kader van de EPB-regelgeving

1. Voorwoord

Dit document legt de eisen vast die moeten worden nageleefd bij het meten van de luchtdichtheid van gebouwen in het kader van de EPB-regelgeving. Het richt zich in hoofdzaak tot de *uitvoerder van metingen* (de persoon die verantwoordelijk is voor de meting en het proefverslag). De *aanvrager van de test* (de persoon die de test heeft besteld of zijn vertegenwoordiger: architect, verantwoordelijke voor de EPB aangifte, enz.) is enkel betroffen door §2 en bijlage 2.

De EPB-regelgeving refereert enkel naar de norm NBN EN 13829:2001 voor de meting van het luchtlekdebiet van de gebouwschil bij 50 Pa, \dot{V}_{50} . De andere aspecten van deze norm, zoals onder andere de afgeleide berekeningen, zijn dus niet verplicht in het kader van de EPB-regelgeving. De norm beschrijft de meetmethode met meerdere mogelijke varianten. Dit document legt de eisen vast die moeten worden nageleefd: bijkomende specificaties van de norm NBN EN 13829:2001. De kennis van deze norm is een noodzakelijke voorwaarde bij het lezen van dit document.

Wanneer, door de aanvrager van de test, het resultaat van de luchtdichtheidsmeting van een gebouw in rekening wordt gebracht bij de berekening van de energieprestaties ervan, kan een gunstiger peil van primair energieverbruik (E- of E_w -peil) worden bereikt dan wanneer de berekening is gebaseerd op de luchtdichtheidswaarde bij ontstentenis. In de bepalingsmethode van het peil van primair energieverbruik (§ 7.8.3 van de methode voor woongebouwen (EPW) en § 5.5.3 van de methode voor kantoren en scholen (EPU)), is het E- of E_w -peil afhankelijk van het infiltratie- en exfiltratiedebiet, berekend op basis van het luchtlekdebiet bij 50 Pa, per oppervlakte-eenheid van de gebouwschil, $\dot{v}_{50,heat}$, hierna aangegeven als \dot{v}_{50} en uitgedrukt in (m³/h)/m². Dit specifieke luchtlekdebiet, \dot{v}_{50} (kleine letter v), wordt bepaald op basis van het luchtlekdebiet bij 50 Pa van de buitenschil, \dot{V}_{50} (hoofdletter V) in m³/h, gemeten door de uitvoerder van de metingen in overeenstemming met de norm NBN EN 13829: 2001 en onder naleving van de in dit document vermelde specificaties.

2. Meetvoorwaarden

2.1. Te meten zone

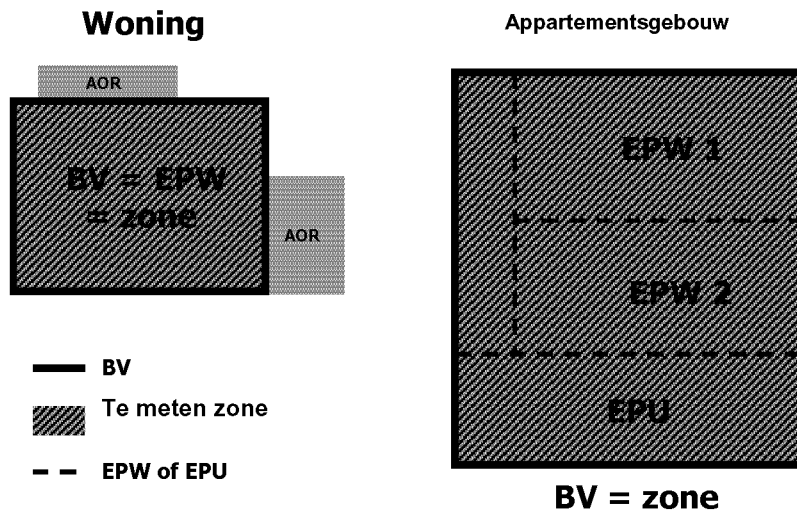
Eisen

De te meten zone moet worden bepaald, door de aanvrager van de test, in samenhang met de opdeling van het gebouw in het kader van de EPB-regelgeving. De te meten zone moet minstens het hele beschouwde EPW- of EPU-volume bevatten en mag geen ruimten bevatten die buiten het beschermd volume (BV) vallen, zoals aangrenzende onverwarmde ruimten.

De werkelijk gemeten zone moet in het proefverslag duidelijk en nauwkeurig worden beschreven door de uitvoerder van de meting. De plannen van het gebouw (grondplannen¹ van de verschillende niveaus en doorsneden), met duidelijke aanduiding van de grenzen van de gemeten zone, kunnen als bijlage bij het proefverslag worden gevoegd.

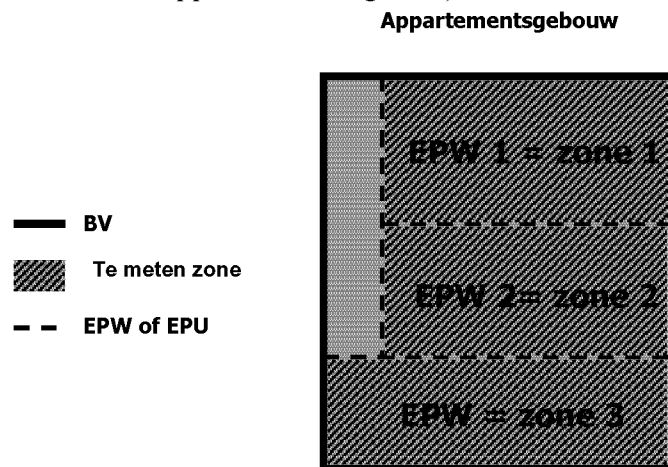
Aanbevelingen

In de meeste gevallen kan de luchtdichtheidstest op het gehele beschermd volume (BV) worden uitgevoerd. De te meten zone kan dan ook verschillende EPW- of EPU-volumes omvatten. (Figuur 1).

Figuur 1: Schets van de te meten zone (gearceerd) in overeenstemming met het beschermd volume (doorlopende lijn), voor een individuele woning of voor een appartementsgebouw (AOR = aangrenzende onverwarmde ruimte).

In sommige gevallen kan de meting echter worden uitgevoerd op slechts een deel van het beschermd volume, maar altijd minstens op het bedoelde EPW- of EPU-volume (bv. een individueel appartement, Figuur 2).

Figuur 2: Schets van de te meten zone (gearceerd) in overeenstemming met individuele EPW- of EPU-volumes (streeplijn).

¹ De plannen mogen vereenvoudigd en/of verkleind zijn om gemakkelijk bij het proefverslag te kunnen worden gevoegd.

Uitzondering

In het ongebruikelijke geval dat het EPW- of EPU-volume samengesteld is uit meerdere gescheiden delen die geen onderlinge openingen hebben (die geopend kunnen worden zonder gereedschap), maar die elk wel openingen naar buiten hebben, moet de meting worden uitgevoerd op elk van deze individuele delen. Het totale luchtlekdebiet \dot{V}_{50} van dit EPW- of EPU-volume bedraagt dan de som van de luchtlekdebieten van elk deel afzonderlijk. Ten slotte moet A_{test} (zie bijlage 2) bepaald worden op basis van de schiloppervlakken van dit EPW- of EPU-volume.

2.2. Tijdstip van de meting en staat van het gebouw

Eisen (herhaling van de norm)

De meting kan alleen plaatsvinden indien de gebouwschil volledig dicht is: plaatsing van alle vensters en deuren die de gemeten zone begrenzen.

Aanbevelingen

Voor zover ze het luchtdichtheidsscherm dreigen aan te tasten, is het aanbevolen dat de volgende werken beëindigd zijn alvorens de meting uit te voeren:

- verwarming,
- ventilatie,
- sanitair,
- elektriciteit,
- afwerking van de muren (bepleistering, platen, lambrisering enz.),
- schilderwerk, tapijten.

3. Methode en materiaal

3.1. Keuze van de methode

Eisen

In het kader van de EPB-regelgeving moet de luchtdichtheidstest van het gebouw worden uitgevoerd volgens de methode A zoals bepaald in de norm NBN EN 13829:2001.

3.2. Keuze van het apparaat

Eisen

De eisen betreffende de pressurisatieapparatuur en de meetinstrumenten zijn gedetailleerd beschreven in de norm NBN EN 13829: 2001, § 4.

In aanvulling op de norm is het noodzakelijk dat de gebruikte manometers in staat zijn om drukverschillen te meten tot op ± 2 Pa nauwkeurig in het interval van de meting.

Aanbevelingen

Het is aanbevolen dat de meetapparaten regelmatig worden geïjkt volgens de door de fabrikant verstrekte voorschriften². Een minimale frequentie van 1 maal per 2 jaar lijkt redelijk voor de meeste meetinstrumenten.

² Het is aanbevolen om een ijklaboratorium aan te spreken dat voldoet aan de eisen van de norm NBN EN ISO/IEC 17025. Ter informatie, een lijst met voor België geaccrediteerde laboratoria kan worden geconsulteerd op www.belac.be.

4. Voorbereiding van het gebouw

4.1. Verwarming, ventilatie en andere apparatuur

Eisen

Met uitzondering van de systemen die eventueel deel uitmaken van de luchtdichtheidsmeting, moeten alle systemen die lucht aan de te meten zone toevoeren of eraan onttrekken vóór de meting worden stilgezet; het gaat hierbij minstens om de volgende systemen:

- mechanische ventilatie en airconditioning,
- luchtverwarming,
- open verbrandingstoestellen (niet luchtdicht): verwarmingsketels, waterverwarmers, kachels of andere,
- dampkappen met luchtafvoer naar buiten,
- droogkasten met luchtafvoer naar buiten.

4.2. Bewuste openingen

Eisen

In dit document:

- betekent ‘afdichten’: hermetisch afsluiten met alle mogelijke geschikte middelen (kleefmiddel, ballon, enz.);
- betekent ‘sluiten’: het gebruik van de op de betrokken opening aanwezige sluitingsinrichting zonder de luchtdichtheid van de opening in gesloten toestand te verhogen.

Algemene regel voor de openingen in de gebouwschil van de te meten zone

De bewuste openingen in de gebouwschil van de te meten zone moeten worden gesloten. Deze openingen mogen dus niet worden afgedicht. Wanneer er geen sluitingsinrichting voorzien is, mag geen enkele maatregel worden genomen om de dichtheid van de opening te verhogen. Openingen die mogelijk geen sluitingsinrichting hebben, zijn bijvoorbeeld: bepaalde luchtafvoeropeningen (droogkast, dampkap, enz.), bepaalde schoorstenen (open haard, open verbrandingstoestellen, enz.), waskoker, monden voor een centrale stofzuiger, enz.

De openingen moeten gesloten worden zodanig dat ze gedurende de hele meting gesloten blijven. In sommige gevallen zullen opzettelijke openingen gesloten moeten worden gehouden door middel van een bijkomende en doeltreffende voorziening. De gebruikte voorziening om een opening gesloten te houden kan bijvoorbeeld bestaan uit een stukje kleefband, een mechanische inrichting (een spie, een gewicht ...) maar mag in geen geval worden gebruikt om de dichtheid van de opening in gesloten toestand te verhogen. De openingen die op deze manier eventueel zouden moeten worden dicht gehouden zijn bijvoorbeeld: kattenluiken, brievenbussen, enz.

Tevens moet de automatische werking van regelbare toevoeropeningen (RTO) of regelbare afvoeropeningen (RAO) zoals vraagsturing door aanwezigheidsdetectoren, CO₂-sondes enz. worden gedeactiveerd opdat deze openingen tijdens de hele meting gesloten blijven.

Mechanische ventilatiesystemen

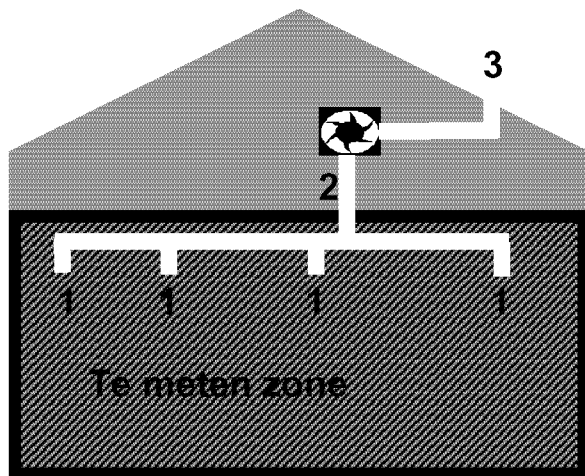
De norm eist dat de luchtopeningen (ventilatiemonden) van mechanische ventilatiesystemen of air conditioningsystemen worden afgedicht. Alternatief, en in afwijking van de norm, is het toegestaan om deze systemen af te dichten ter hoogte van de kanalen zo dicht mogelijk bij de plaats waar deze kanalen door de gebouwschil van de te meten zone gaan (of door het luchtdichtheidsscherm). In de praktijk volstaat het om:

- ofwel alle individuele ventielen af te dichten (item 1 in Figuur 3),

- ofwel de hoofdkanalen af te dichten tussen de ventilator en de gebouwschil van de te meten zone (item 2 in Figuur 3), ongeacht de positie van de ventilator ten opzichte van de gebouwschil (binnen of buiten de te meten zone),
 - ofwel de buitenopeningen af te dichten (luchtinlaat en –uitlaat, item 3 in Figuur 3).
- Een praktisch middel om kanalen of openingen af te dichten bestaat erin de ventielen weg te nemen en het luchtkanaal met een luchtballon af te sluiten. De afdichting moet omkeerbaar zijn zonder schade voor het kanaal. De afdichting moet omkeerbaar zijn zonder schade voor het kanaal.

De plaats waar de kanalen worden afgedicht en het gebruikte middel moeten in het proefverslag worden vermeld.

Indien in een afvoerkanal van een ventilatiesysteem van type A of B een ventilator wordt ingebouwd (zie § 4.3.1.3, Opmerking 3 van de norm NBN D 50-001:1991), wordt dit nog steeds als een natuurlijke en niet als een mechanische afvoer beschouwd. Overeenkomstig bovenstaande regels mogen dergelijke kanalen dan ook niet afgedicht worden, maar moeten hun regelbare afvoeropeningen gesloten worden.

Figuur 3 : Positie van de afdichting van luchtkanalen (voor een ventilator buiten het beschermd volume) : ter hoogte van de individuele ventielen (1), tussen de ventilator en de gebouwschil van de te meten zone (2), of ter hoogte van de buitenopeningen voor luchtinlaat- of uitlaat (3).

Openingen waaraan nog gewerkt wordt of wachtopeningen

Bewuste openingen waaraan nog gewerkt wordt of in afwachting van de installatie van een toestel (verbrandingstoestel, dampkap, droogkast, zonneboiler, enz.) mogen niet tijdelijk worden afgedicht voor de meting.

Indien deze openingen in normale gebruiksomstandigheden van het gebouw echter niet gebruikt worden dan is het toegestaan deze openingen adequaat en duurzaam af te dichten.³ Het adequaat en duurzaam afdichten van deze niet gebruikte openingen is geen taak die toekomt aan de uitvoerder van metingen. Hij mag echter eisen dat een afdichtingsvoorziening die hij niet als adequaat en/of duurzaam beoordeelt, wordt verwijderd. Openingen voor niet geïnstalleerde apparaten waarvan de afdichting normalerwijze niet is gerechtvaardigd zijn bijvoorbeeld:

- een afvoeropening voor een dampkap,
- een afvoeropening voor een droogkast,

³ Bijvoorbeeld, om aanzien te worden als adequaat en duurzaam, moet de afdichting van een niet gebruikte metalen schouw die niet voorzien is van een regenkap onder andere toelaten dat regen- of sneeuwwater dat in de schouw terechtkomt kan worden afgevoerd.

- een schouw of een luchttoevoeropening voor een verbrandingstoestel als het gebouw nog niet voorzien is van verwarming,
- een opening voor een apparaat dat al geleverd werd,
- enz.

Brandkleppen

De norm NBN EN 13828:2001 (§5.2.2) geeft onder andere aan om de brandkleppen in de gebouwschil van de te meten zone te sluiten. In het kader van de EPB-regelgeving moet deze eis als volgt worden begrepen:

- brandkleppen die normaal gesloten zijn en zich automatisch openen in geval van brand, voor het afvoeren van rook bijvoorbeeld (type C), moeten inderdaad gesloten blijven tijdens de meting;
- echter, brandkleppen die normaal open zijn en zich automatisch sluiten in geval van brand, (type A en B) mogen niet worden gesloten tijdens de meting.

Openingen in ruimten die grenzen aan de te meten zone

In de (verwarmde en onverwarmde) ruimten buiten de te meten zone (bijvoorbeeld, een serre, een veranda, een garage enz. die geen deel uitmaken van de te meten zone), mogen de deuren, vensters en regelbare toevoeropeningen en andere openingen die eventueel in de buitenschil zijn aangebracht, ook worden gesloten, maar niet worden afgedicht.

Openingen binnenin de te meten zone

De norm NBN EN 13829:2001 (§5.2.2) bepaalt onder andere de eisen met betrekking tot de verbindingsdeuren binnenin de te meten zone. In het kader van de EPB-regelgeving zijn de volgende bijkomende specificaties van toepassing. Met uitzondering van deuren van ingemaakte kasten en van toiletten, moeten alle andere deuren, luiken en openingen binnen de te meten zone geopend zijn, indien deze kunnen worden geopend zonder gereedschap, zodat het geheel van de te meten zone op een homogene wijze reageert op de opgelegde druk. De Franse term 'placard' die gebruikt wordt in de norm, slaat enkel op kasten of ingemaakte kasten. De openingen die geopend moeten zijn, zijn bijvoorbeeld:

- de binnendeuren,
- een luik naar een technisch lokaal binnen de te meten zone,
- een luik naar een technische schacht die deel uitmaakt van de te meten zone,
- een deur naar een berging,
- een luik naar een zolder of een kelder die behoren tot de te meten zone.

Om praktische- en veiligheidsredenen is het toegestaan dat sommige openingen gesloten blijven (bv. toegangsdeuren naar liften of naar hoogspanningcellen).

Indien een ruimte die deel uitmaakt van de te meten zone geen opening (die geopend kan worden zonder gereedschap) heeft naar de rest van de te meten zone, maar wel naar buiten, moet deze afzonderlijk gemeten worden (zie § 2.1, te meten zone).

Indien een ruimte die deel uitmaakt van de te meten zone geen opening (die geopend kan worden zonder gereedschap) heeft naar de rest van de te meten zone, noch naar buiten, moet er geen enkele maatregel worden genomen.

Samenvattende tabel

Tabel 1 geeft een overzicht van de eisen voor een aantal veel voorkomende situaties

Tabel 1 : behandeling van de bewuste openingen.

Componenten	Toestand	Voorbeelden, bij wijze van illustratie
Openingen in de te meten zone		
o Deuren van ingemaakte kasten en toiletten	Gesloten	
o Andere openingen	Geopend	o Binnendeur, luik of opening, te openen zonder gereedschap
Openingen in de gebouwschil van de te meten zone		
o Mechanische ventilatieopening	Afgedicht	o Interne ventilatiemonden of kanalen of externe ventilatiemonden (1, 2 of 3 in Figuur 3)
o Andere openingen met sluitingsinrichting	Gesloten (1)	o Buitendeur en buitenvenster o Deur en luik naar een ruimte buiten de te meten zone naar een kelder, een garage, een zolder, een geventileerde kruipruimte, een onbewoonbare zolderruimte o Regelbare ventilatieopening: RTO, RAO o Brievenbus, kattenluik o Afvalwaterafvoerbuizen (2) o Luchtafvoeropening met sluitingsinrichting, voor een droogkast, een dampkap (3) o Schoorsteen met sluitingsinrichting (open haar, stookketel, kachel, enz.) (3) (4)
o Andere openingen onder sluitingsinrichting	Open	o Niet afsluitbare luchtinlaat voor een open verbrandingstoestel o Ontluchting van afvalwaterafvoerbuizen o Sleutelgaten, openingen voor rolluiklint o Andere luchtafvoeropening en schoorsteen zonder sluitingsinrichting (3) (4) o Enz.
(1) Door middel van de voorziene sluiting(en), maar niet afdichten.		
(2) Gevulde sifon = gesloten.		
(3) Indien er geen sluiting voorhanden is op de opening zelf, maar er een toestel is aangesloten op de opening, is het toegestaan om het toestel te sluiten (bijvoorbeeld : klep van een dampkam, deur van een droogkast, deur van een kachel, enz.)		
(4) Alle betrokken verbrandingstoestellen dienen voor elke interventie absoluut uitgeschakeld te worden. Let wel dat voor toestellen met een gesloten verbrandingscircuit geen maatregelen moeten worden getroffen.		

5. Meetprocedure

5.1. Installatie van de apparatuur

Eisen

In het geval van de pressurisatie-apparatuur die in een buitenopening (deur of venster) wordt geplaatst, moet de keuze van de plaats van de uitrusting uitgaan naar een veilig toegankelijke opening die a priori de grootste luchtdichtheid biedt. In het algemeen zal de uitvoerder van de meting uit volgende opties kiezen, in volgorde van voorkeur:

1. een vensterdeur of een venster met een elastische dichting over de volledige omtrek;
2. een deur uitgerust met afdichting onderaan (bijvoorbeeld guillotineplint of borstel);
3. een deur zonder afdichting onderaan.

De plaats van de apparatuur wordt opgenomen in het proefverslag.

Aanbevelingen

Men moet zich vergewissen van de luchtdichtheid tussen de pressurisatie-apparatuur en het gebouw. Zelfklevende tape kan in voorkomend geval worden gebruikt om de luchtdichtheid aan de rand van de apparatuur te verzekeren.

5.2. Metingen van het luchtlekdebiet

Eisen

Er moeten twee reeksen metingen worden uitgevoerd: één met overdruk en één met onderdruk.

Voor alle gebouwtypes moet het grootste drukverschil minstens 50 Pa bereiken (in absolute waarde)

Aanbeveling (herhaling van de norm)

Het wordt aanbevolen de metingen door te voeren tot een drukverschil van 100 Pa (in absolute waarde), zoals gespecificeerd in de norm.

6. Berekening van het totale luchtlekdebiet \dot{V}_{50}

Eisen (herhaling van de norm)

Het luchtlekdebiet (\dot{V}_{50}) moet worden berekend in overeenstemming met de norm NBN EN 13829: 2001, afzonderlijk voor de metingen met overdruk (en hier genoteerd als $\dot{V}_{50,pres}$) en voor de metingen met onderdruk (genoteerd als $\dot{V}_{50,depres}$).

In overeenstemming met § 6.3.1 van de norm is het eindresultaat van het luchtlekdebiet het gemiddelde van de luchtlekdebieten bepaald bij overdruk en bij onderdruk, berekend als volgt:

$$\dot{V}_{50} = \frac{\dot{V}_{50,depres} + \dot{V}_{50,pres}}{2} \quad (\text{m}^3/\text{h})$$

Aanbevelingen

In de tussenberekeningen kunnen volgende vereenvoudigingen worden gebruikt⁴ :

$$\left(\frac{\rho_i}{\rho_e}\right) = \left(\frac{T_e}{T_i}\right) \quad \left(\frac{\rho_e}{\rho_i}\right) = \left(\frac{T_i}{T_e}\right)$$

$$\left(\frac{\rho_e}{\rho_0}\right) \approx \left(\frac{T_0}{T_e}\right) \quad \left(\frac{\rho_i}{\rho_0}\right) \approx \left(\frac{T_0}{T_i}\right)$$

Waarbij T_e en T_i (in K) respectievelijk de buiten en de binnen gemeten temperaturen voorstellen; en waarbij T_0 de temperatuur is voor normale omstandigheden (293,15 K).

7. Afpuntlijst van het proefverslag

Eisen

In het kader van de EPB-regelgeving moet het proefverslag van de luchtdichtheid van het gebouw minstens de volgende informatie bevatten:

Gegevens over de onderneming die de metingen verricht:

- Naam, adres en btw-nr. van de onderneming (indien van toepassing);
- Datum van de meting;
- Naam en handtekening van de verantwoordelijke van de proef (metingen, berekeningen en verslag) en datum van ondertekening;

Gegevens over de aanvrager:

- Naam, adres

Gegevens over het gebouw en de gemeten zone:

- Volledig adres;
- Duidelijke, nauwkeurige en eenduidige omschrijving van de effectief gemeten zone, eventueel aangevuld met een aanduiding op de bouwplannen;
- Toestand (in- of uitgeschakeld) van de verwarming, de ventilatie en andere toestellen;
- Toestand (gesloten of niet afgesloten) van de bewuste openingen in de gebouwschil;
- Positie van de afdichting van de ventilatiekanalen.

Gegevens over de proef:

- Merk, type en positie van de pressurisatie-apparatuur en de meetapparaten;
- Betreffende de meetapparaten: laatste ijkingsdatum en naam van de instelling die deze ijking heeft uitgevoerd;
- Beschrijving van het type van opening waarin de voor de meting gebruikte pressurisatie-apparatuur is geplaatst (bijvoorbeeld: "vensterdeur", "deur met dichtingsvoeg op de profielen en guillotineplint onderaan" of "deur zonder dichtingsvoegen, zonder afdichting onderaan en met een geïntegreerde brievenbus met klep");
- Binnen- en buitentemperaturen;
- Detail van de drukverschillen bij nuldebiet, gemeten vóór en na de proef, en drukverschil bij gemiddeld nuldebiet gebruikt in de berekeningen;
- Gegevens van de relaties debiet/druk bij overdruk en bij onderdruk⁵;

⁴ Zoals voorgesteld in «International Organization for Standardization, ISO 9972:2006, Thermal performance of buildings – Determination of air permeability of buildings – Fan pressurization method. Geneva, ISO, 2006»

- Verantwoording indien de bereikte maximale druk lager is dan 100 Pa (in absolute waarde);
- Dubbele logaritmische grafiek met de gegevens en de regressielijnen bij overdruk en bij onderdruk;
- Resultaat van de tussenberekeningen zowel bij overdruk als bij onderdruk: coëfficiënt C_{env} en exponent n verkregen door regressie, gecorrigeerde coëfficiënt C_L en \dot{V}_{50} ;
- Gemiddelde luchtlekdebiet, \dot{V}_{50} ;
- Tot nader order is geen foutenanalyse vereist.

Facultatieve informatie

Uitgaand van het feit dat de bepalingsmethode van het peil van primair energieverbruik enkel refereert aan de norm NBN EN 13829: 2001 voor de meting van het luchtlekdebiet bij 50 Pa van de buitenschil (E_w), zijn de andere berekeningen facultatief in een proefverslag dat dient als stavingsdocument voor de berekening van het E- of E_w -peil. Het betreft in het bijzonder volgende punten uit de norm :

- Binnenvolume volgens § 6.1.1 van de norm;
- Binnenvolume volgens § 6.1.1 van de norm;
- Infiltratievoud n_{50} bij 50 Pa volgens § 6.3.1.

Indien deze grootheden echter in het proefverslag worden vermeld, moeten ze vergezeld worden van de gebruikte berekeningsconventies om ze te bepalen (binnen- of buitenafmetingen, het al dan niet in rekening brengen van binnenmuren, enz.).

8. Referenties

Belgisch Instituut voor Normalisatie, NBN EN 13829, Thermische prestaties van gebouwen. Bepaling van de luchtdoorlatendheid van gebouwen. Overdrukmethode met ventilator. Brussel, IBN, 2001.

⁵ Luchtdebieten doorheen de gebouwschil (V_{env}) en geïnduceerd drukverschil (Δp), zie § 6.2 van NBN EN 13829:2001

9. Samenvatting van de bijkomende specificaties (eisen en aanbevelingen)

Onderstaande tabel herneemt enkel de bijkomende specificaties uit het document; de basiseisen voor de meting van het luchtlekdebiet \dot{V}_{50} bevinden zich in de norm NBN EN 13829:2001.

	Eisen	Aanbevelingen
Te meten zone (§ 2.1)	EPW of EPU \leq zone \leq BV	Ofwel zone = totaal BV Ofwel zone = individuele EPW of EPU
Tijdschip van de meting (§ 2.2)	Voltooide gebouwschil	Alle werken voltooid
Keuze van de methode (§ 3.1)	Methode A	
Apparaat (§ 3.2)	Nauwkeurigheid drukmeting ± 2 Pa	Regelmatige ijking
Verwarming, ventilatie en andere apparatuur (§ 4.1)	Uitschakelen van apparaten die lucht van buiten aanvoeren of naar buiten afvoeren	
Bewuste openingen (§ 4.2)	Indien afsluitvoorziening: sluiten en gesloten houden Openingen voor mechanische ventilatie: afdichten Aangrenzende ruimten: openingen sluiten	
Installatie van de apparatuur (§ 5.1.)	In de meest luchtdichte opening (in alle veiligheid toegankelijk)	Afdichten van de voeg tussen de apparatuur en de gebouwschil
Meting van het luchtlekdebiet (§ 5.2.)	2 series: overdruk en onderdruk Grootste drukverschil minstens 50 Pa (in absolute waarde)	Grootste drukverschil minstens 100 Pa (in absolute waarde)
Berekening van het resultaat (§ 6.1.)	\dot{V}_{50} is het gemiddelde van de debieten in overdruk en in onderdruk	

Gezien om te worden gevoegd bij het ministerieel besluit van 22 maart 2010 betreffende de modaliteiten en de procedure voor de toekenning van premies ter bevordering van rationeel energiegebruik.

Namen, 22 maart 2010

De Minister van Duurzame Ontwikkeling en Ambtenarenzaken;

J-M. NOLLET

BIJLAGE 2

Gebruik van het resultaat in de EPB-regelgeving

1 Testoppervlakte van de gebouwschil

De testoppervlakte van de gebouwschil A_{test} (m^2), moet niet noodzakelijk worden vermeld in het proefverslag maar is in het kader van de EPB-regelgeving nodig voor de berekening van het luchtlekdebiet per oppervlakte-eenheid van de gebouwschil, ($(\text{m}^3/\text{h})/\text{m}^2$), op basis van het luchtlekdebiet bij 50 Pa bepaald door meting, \dot{V}_{50} (m^3/h).

De waarde A_{test} moet worden bepaald volgens de definitie in de EPB-regelgeving.

Voor de bepaling van A_{test} moeten dezelfde conventies worden gebruikt als voor de bepaling van de warmteverliesoppervlakte bij de bepaling van het E- of E_w -peil:

- als de te meten zone overeenkomt met het beschermd volume, moet A_{test} gelijk zijn aan A_T van het K-peil volume (voor de berekening van het K-peil) ;
- als de te meten zone overeenkomt met een EPW- of EPU-volume, beschouwd in de EPB-regelgeving, moet A_{test} gelijk zijn aan $A_{T,E,EPW \text{ of } EPU}$;
- in de andere gevallen moet A_{test} worden berekend op basis van de begrenzing van de te meten zone en volgens de conventies gebruikt in de E- of E_w -peil berekening.

Opmerking: deze testoppervlakte van de gebouwschil is verschillend van de oppervlakte van de gebouwschil (A_E) bepaald in § 6.1.2 van de NBN EN 13829:2001, op basis van de binnenafmetingen van de voltooide gebouwschil.

Indien de waarde A_{test} beschikbaar is, mag ze in het proefverslag worden vermeld door de uitvoerder van de meting, met opgave van de bron (architect, bouwheer enz.).

2 Berekening van het totale luchtlekdebiet \dot{V}_{50}

Het luchtlekdebiet per oppervlakte-eenheid van de gebouwschil wordt dan berekend op basis van het gemiddelde luchtlekdebiet en van de testoppervlakte van de gebouwschil:

$$\dot{v}_{50} = \frac{\dot{V}_{50}}{A_{\text{test}}} \quad ((\text{m}^3/\text{h})/\text{m}^2)$$

Indien de waarde beschikbaar is, mag ze in het proefverslag worden vermeld door de uitvoerder van de meting. In dat geval moet de waarde $A_{50\dot{v}_{\text{test}}}$ eveneens worden vermeld.

Gezien om te worden gevoegd bij het ministerieel besluit van 22 maart 2010 betreffende de modaliteiten en de procedure voor de toekenning van premies ter bevordering van rationeel energiegebruik.

Namen, 22 maart 2010.

De Minister van Duurzame Ontwikkeling en Ambtenarenzaken,

J.-M. NOLLET

BIJLAGE 3

1. ALGEMENE BEPALINGEN

1.A. Energiewinning.

▪ In het water:

De winning kan verricht worden hetzij in oppervlaktewateren (rivieren, vijvers, meren,...), hetzij in diepe wateren (grondwaterlagen, putten,...), op “statische” of “dynamische” wijze.

De premieaanvraag gaat vergezeld van de berekeningsnota voor het gezamenlijke systeem van energie-opneming:

- in het geval van een “dynamische” winning (door oppompen), omvat het o.a. de dimensionering van de eventuele tussenwarmtewisselaars, de vloeistofdebieten, de temperatuurdelta's, het vermogen van de hulpmiddelen...
- in het geval van een “statische” winning (via een onder water gezette wisselaar), omvat het o.a. de dimensionering van de wisselaar, van het eventuele kunstmatig bekken of van de natuurlijke bron,...

▪ In de grond:

De energiewinning kan verwezenlijkt worden hetzij met een horizontaal begraven verdamper, hetzij met een warmtewisselaar met glycolwater die horizontaal of verticaal in de grond begraven is.

De premieaanvraag gaat vergezeld van de berekeningsnota voor het gezamenlijke systeem van energie-opneming:

- bij gebruik van een tussenvloeistof zoals glycolwater, gaat het hetzij om de dimensionering van de horizontaal geplaatste warmtewisselaar, hetzij om de verticale sonde(s). De nota vermeldt o.a. het secundaire vloeistofdebiet en het vermogen van de hulpmiddelen.
- In het geval van een horizontale verdamper, gaat het om de dimensionering van die verdamper.

Bij winning d.m.v. een verticale sonde gaat het premieaanvraagformulier vergezeld van een geologisch analyserapport dat door of voor de boormaatschappij is uitgevoerd.

▪ In de buitenlucht:

In de lucht kan de energiewinning op statische of dynamische wijze verwezenlijkt worden.

De warmtepompen die de buitenlucht als energiebron gebruiken kunnen eventueel van een extra elektrische dompelaar voorzien worden daar waar warmte geloosd wordt. De dompelaar wordt onder de condensator geplaatst.

De warmtepompen voor de productie van warm sanitair water moeten daadwerkelijk functioneren onder de temperatuurvoorwaarden die in dit bestek worden bepaald.

In ieder geval moet de verdamper zich buiten het gebouw bevinden.

In het geval van een statische winning wordt de warmtepomp niet uitgerust met een ontdooiingssysteem, maar wordt de buitenwisselaar zonder belemmering van het zonlicht en de natuurlijke luchtstroom gericht tussen het oosten en het westen en via het zuiden.

Ook in dit geval gaat de premieaanvraag vergezeld van de berekeningsnota betreffende de dimensionering van het gezamenlijke systeem van energie-opneming. Bij gebruik van een secundaire vloeistof worden het debiet en het vermogen van de hulpmiddelen nader bepaald.

Indien een stedenbouwkundige en/of milieuvergunning vereist wordt voor de exploitatie van dat natuurlijke hulpmiddel, wordt het bewijs van de aanvaarding van de vergunning(en) bij de premieaanvraag gevoegd.

1.B. Aanvullende bepaling.

De installatie wordt uitgerust met een bijkomende elektrische meter voor de meting van het verbruik i.v.m. het gebruik van de warmtepomp.

2. WARMTEPOMP VOOR DE VERWARMING VAN EEN WONING

De reversibele warmtepompen voor de klimaatregeling van het gebouw komen niet in aanmerking voor de premie.

2.A Energielozing.

▪ Lozing in de omgevingslucht:

De warmtepompen die de thermische energie in de lucht lozen, komen niet in aanmerking voor de premie.

▪ Lozing d.m.v. een warmtegenererende vloeistof of water:

Lokalen mogen in geen geval d.m.v. radiatoren of convectoren verwarmd worden. Alleen een laag temperatuur-vloer- of muurverwarmingssysteem en laag temperatuur ventilo-convectoren worden toegelaten in lokalen die niet als woonkamer dienen.

Een extra elektrisch toestel wordt uitsluitend in de bad- of douchekamers toegelaten.

2.B. Minimale prestaties.

Om in aanmerking te komen voor de premie, voldoet de warmtepomp voor de verwarming van de woning aan een minimale prestatiecoëfficiënt die varieert naargelang de aangewende technologie.

De COP van de systemen die rechtstreeks onder de norm NBN 14511 vallen, worden bepaald overeenkomstig de specificaties ervan. De door deze systemen te halen COP zijn:

Winningsbron	Energievoorziening	T° koude bron aan de ingang van de verdamper	T° warme bron aan de uitgang van de condensator	Minimale COP
Dynamische buitenlucht	Water	Droge T°: 2 °C Vochtige T°: 1 °C	35°C	3.1
Diepwater of Oppervlaktewater	Water	10°C (*)	35°C	5.1
Geothermische wisselaar met glycolwater (horizontaal of verticaal)	Water	0°C (*)	35°C	4.3

(*) Indien een secundair circuit gebruikt wordt (tussenswisselaar en glycolwater), gaat het om de temperatuur van die tussenvloeistof aan de ingang van de verdamper.

De COP van de systemen die niet onder de norm NBN 14511 vallen, worden bepaald volgens de door deze norm voorgedragen methodologie, rekening houdend met de vereisten opgenomen in onderstaande tabel. De door deze systemen te halen COP zijn:

Winningsbron	Energievoorziening	T° van de lucht in contact met de wisselaar	T° warme bron aan de uitgang van de condensator	Minimale COP
Statische buitenlucht	Water	Droge T°: 2 °C Vochtige T°: 1 °C	35°C	3.1

Winningsbron	Energievoorziening	T° van de vloeistof bij de verdamping	T° warme bron aan de uitgang van de condensator	Minimale COP
Gaswisselaar (Horizontaal)	Water	-5°C	35°C	4
	Gas	-5°C	35°C	4

3. WARMTEPOMP VOOR DE PRODUCTIE VAN SANITAIR WARM WATER (PAC ECS)

3.A Energielozing.

De warmteopslagballon beschikt over een opslagcapaciteit van minstens 150 liter. De ballon wordt verticaal geplaatst en de verhouding hoogte/omtrek bedraagt minstens 2 om een juiste stratificatie te hebben.

Het systeem maakt de periodieke anti-salmonella behandeling mogelijk en is uitgerust met de klassieke veiligheidsgroep.

3.B. Minimale prestaties.

Om in aanmerking te komen voor de premie, voldoet de warmtepomp voor de verwarming van sanitair warm water aan een minimale prestatiecoëfficiënt die varieert naargelang de aangewende technologie.

De COP van de systemen die rechtstreeks onder de norm NBN EN 255-3 vallen, worden bepaald overeenkomstig de specificaties ervan. De door deze systemen te halen COP zijn:

Winningsbron	Energielozing	T° koude bron aan de ingang van de verdamper	T° warme bron	Minimale COP
Dynamische buitenlucht	Water	Droge T°: 2 °C Vochtige T°: 1 °C	Stijging in T° van 15°C tot 45°C	2.6
Diepwater of Oppervlaktewater	Water	10°C (*)	Stijging in T° van 15°C tot 45°C	4.2
Geothermische wisselaar met glycolwater (horizontaal of verticaal)	Water	0°C (*)	Stijging in T° van 15°C tot 45°C	3.5

(*) Indien een secundair circuit gebruikt wordt (tussenwisselaar en glycolwater), gaat het om de temperatuur van die tussenvloeistof aan de ingang van de verdamper.

De COP van de systemen die niet onder de norm NBN 255-3 vallen, worden bepaald volgens de door deze norm voorgedragen methodologie, rekening houdend met de vereisten opgenomen in onderstaande tabel. De door deze systemen te halen COP zijn:

Winningsbron	Energielozing	T° van de lucht in contact met de wisselaar	T° warme bron	Minimale COP
Statische buitenlucht	Water	Droge T°: 2 °C Vochtige T°: 1 °C	Stijging in T° van 15°C tot 45°C	2.6

Winningsbron	Energieozing	T° van de vloeistof bij de verdamping	T° warme bron	Minimale COP
Gaswisselaar (Horizontaal)	Water	-5°C	Stijging in T° van 15°C tot 45°C	3
	Gas	-5°C	Stijging in T° van 15°C tot 45°C	3

4. COMBI-WARMTEPOMPEN VEWARMING WONING - SANITAIR WARM WATER

De reversibele warmtepompen voor de klimaatregeling van het gebouw komen niet in aanmerking voor de premie.

4.A Energieozing voor de verwarming van de woning.

▪ Lozing in de omgevingslucht:

De warmtepompen die de thermische energie in de lucht lozen, komen niet in aanmerking voor de premie.

▪ Lozing d.m.v. een warmtegenererende vloeistof of water:

Lokalen mogen in geen geval d.m.v. radiatoren of convectoren verwarmd worden. Alleen een laag temperatuur-vloer- of muurverwarmingssysteem en laag temperatuur ventilo-convectoren worden toegelaten in lokalen die niet als woonkamer dienen.

Een extra elektrisch toestel wordt uitsluitend in de bad- of douchekamers toegelaten.

4.B. Energieozing voor de productie van sanitair warm water.

De warmteopslagballon beschikt over een opslagcapaciteit van minstens 150 liter. De ballon wordt verticaal geplaatst en de verhouding hoogte/omtrek bedraagt minstens 2 om een juiste stratificatie te hebben.

Het systeem maakt de periodieke anti-salmonella behandeling mogelijk en is uitgerust met de klassieke veiligheidsgroep.

4.C. Minimale prestaties.

Om in aanmerking te komen voor de premie, voldoet de combi-warmtepomp simultaan of afwisselend aan minimale prestatiecoëfficiënten die variëren naargelang de aangewende technologie.

De COP van de systemen die rechtstreeks onder de norm NBN 14511 vallen, worden bepaald overeenkomstig de specificaties ervan. De door deze systemen te halen COP zijn:

Winningsbron	Energieozing	T° koude bron aan de ingang van de verdamper	T° warme bron aan de uitgang van de condensator	Minimale COP
Dynamische buitenlucht	Water	Droge T°: 2 °C	35°C	3.1
		Vochtige T°: 1 °C	45°C	2.6
Diepwater of Oppervlaktewater	Water	10°C (*)	35°C	5.1
			45°C	4.2
Geothermische wisselaar met glycolwater (horizontaal of verticaal)	Water	0°C (*)	35°C	4.3
			45°C	3.5

(*) Indien een secundair circuit gebruikt wordt (tussenwisselaar en glycolwater), gaat het om de temperatuur van die tussenvloeistof aan de ingang van de verdamper.

De COP van de systemen die niet onder de norm NBN 14511 vallen, worden bepaald volgens de door deze norm voorgedragen methodologie, rekening houdend met de vereisten opgenomen in onderstaande tabel. De door deze systemen te halen COP zijn:

Winningsbron	Energieozing	T° van de lucht in contact met de wisselaar	T° warme bron aan de uitgang van de condensator	Minimale COP
Statische buitenlucht	Water	Droge T°: 2 °C Vochtige T°: 1 °C	35°C	3.1
			45°C	2.6

Winningsbron	Energieozing	T° van de vloeistof bij de verdamping	T° warme bron aan de uitgang van de condensator	Minimale COP
Gaswisselaar (Horizontaal)	Water	-5°C	35°C	4
			45°C	3
	Gas	-5°C	35°C	4
			45°C	3

Gezien om te worden gevoegd bij het ministerieel besluit van 22 maart 2010 betreffende de modaliteiten en de procedure voor de toekenning van premies ter bevordering van rationeel energiegebruik.

Namen, 22 maart 2010.

De Minister van Duurzame Ontwikkeling en Ambtenarenzaken,

J.-M. NOLLET

BIJLAGE 4

Het relevantieonderzoek omvat minstens:

1. De beschrijving van de warmtebehoeften:
 - Bestaande woningen: geïnstalleerd vermogen, jaarlijks verbruik genormaliseerd naar gelang van de graaddagen, de beschrijving van de bestaande stookplaatsen (voor aan te sluiten bestaande woningen), type gebruikte brandstof en profiel van de gebruikers
 - Op te richten woningen: evaluatie van het geïnstalleerd vermogen en raming van het jaarlijks verbruik genormaliseerd naar gelang van de graaddagen, profiel van de toekomstige gebruikers
2. De beschrijving van de de URE-maatregelen die op korte termijn (nader te bepalen) in de bestaande woningen geprogrammeerd worden en hun becijferde impacten op het verbruik van het project zodra ze uitgevoerd worden.
3. De beschrijving van het tracé en van de takken van het overwogen warmteverdeelnet: lengte, dichtheid van de energie (MWh/ strekkende netmeter), per tak en in totaal, idealiter in de vorm van een samenvattende tabel, het type overwogen materieel voor het net (soepel, hard,...).
4. De beschrijving van de overwogen onderstations: vermogen per gebouw, type wisselaar...
5. De kosten en kenmerken van de referentie- en substitutiebrandstoffen: PCI (lager warmtevermogen), granulometrieën en vochtigheid voor houtspanen... gebruikt voor het gecentraliseerd warmteproductiesysteem.
6. De raming van de totale thermische behoeften van het net en van elke van de takken. Voorstelling van de monotoon van het volledige net.
7. De raming van de nodige thermische vermogens van het gecentraliseerde warmteproductiesysteem om de thermische behoeften van het volledige net te dekken.
8. De beschrijving van de technische parameters van het gecentraliseerde warmteproductiesysteem: biomassa-ketels, warmtekrachtkoppelingen, soorten en vermogen van de uitrustingen, dekkingspercentage van de jaarlijkse thermische behoeften door de biomassa...
9. De raming van het brandstofverbruik (biomassa).
10. De beschrijving van de installaties: lokalisatie en dimensionering van de stookplaats en van de silo: oppervlakte, nuttig en totaal volume van de silo, overwogen oplossing voor de silo (luchtsilo, ingegraven, silotrichter, ... type openingen, wijze waarop de silo wordt gelost en wijze van overdracht van de brandstof...) Toegankelijkheid en bewegingsoppervlakte voor de brandstofvoorziening (biomassa).
11. Een algemeen lokalisatie- en vestigingsplan van de technische lokalen en van het warmtenet.
12. De evaluatie van de investeringskosten voor de voornaamste posten: technische lokalen, silo, uitrustingen van het gecentraliseerde warmteproductiesysteem, net, onderstations...
13. De economische en financiële balans van het project (met geïdentificeerde hulp en zonder hulp).
14. De milieubalans van het project, waarvan de verminderingen van de CO₂-emissies ten opzichte van de bestaande toestand of ten opzichte van een klassieke gas- of olieoplossing.
15. De sociale balans van het project op plaatselijk of gewestelijk vlak.
16. Conclusies en/of aanbevelingen om het project te verbeteren.

Gezien om te worden gevoegd bij het ministerieel besluit van 22 maart 2010 betreffende de modaliteiten en de procedure voor de toekenning van premies ter bevordering van rationeel energiegebruik.
Namen, 22 maart 2010.

De Minister van Duurzame Ontwikkeling en Ambtenarenzaken,
J.-M. NOLLET